

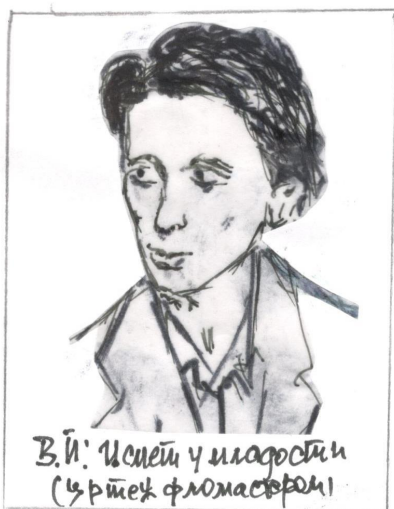
Витомир П. Павловић

Исмет, четири деценије касније

(Године 1984. у Тузли је преминуо сликар Исмет Муџезиновић - цењени уметник некадашње државе и идеологије - истога датума као и 'аполитични' Фрањо Ледер /седмог јануара/, само у размаку од двадесет и једног лета)

... Свега од хаоса у овом свету капитала, профита, насиља и лакомости, само нигде партизана и сликарске, колико и реалне радничке класе. Шта остаје после пољуљане наде и дима од идеала!?

Времена се баждаре и по маркацији личности... Боја, шум, глас, дух средине. Ако то изостаје, око тебе је пустош. Треба имати много снаге да би се издржала самоћа.

Налегла и нека непријатна клима. Магла, злогука гама смога из некадашњих зденаца режимске узданице. На разрованим улицама грудве и беспаре првог овогодишњег снега - касно је дошао, други - никад свима угодити.

Пусти гунђање – велим меланхолично. Дан налик на онај јануарски, седми по реду 1984. Божић, као и годет коначног Ледеровог растакања, само у размаку од 21. године. Боже, каква подударност и каква разлика! Један дом - синекура државе - увек је био топао, у другом, под Бањом, ни за(х)рђале бубњаре с некадашњег бувљака у Павкуши. Онај дан је паклено ледио, потоњи – десет изнад нуле.

Приповедало се да је предосетио смрт и да је, кроз дим неизоставне, сада имагинарне цигарете, изустио: **Умријећу ти, Марија!**

(За Марију Сисарић из Подгоре је тврдио да је најлепша жена у Босни, иако тада нису постојали конкурси за мисице. По удаји за сликара, учитељица из Војковића, под Игманом, није више никад крочила у разред.)

Нико не записа шта Марија одговори на злослутно предсказање. Можда је то његова беспослица више, изврдавање палете, уз призив неког исписника мухабета ради, што 'лепша половина' не поздравља. Редовно га је опомињала: *Ради, Исмете, немој се стално сликати пред исти платном!*

Два дана касније почивао је на гробљу Трновац, с погледом на Градоврх и, свеједно, према истоку. На мраморној плочи развучен потпис, изливен у металу, издваја га од осталих атеиста или наводних неверника.

Поворка је прошла градом, ушла у парк Слана бања, лагано се пела вијугавим, покоцканим путем кроз борик, с понеком грудвом снега између запуштених спомен-белега партизанима. Ковчег су следили политичари, сликари, књижевници; пео се, храмајући, и новопечени Сарајлија, уредник часописа *Даље*, Оскар Давичо; он се, одаљио од 'велесрпског' Београда и од својих некадашњих надреалиста.

Револуцијо, чувај своју децу!

На испраћај су пристигли многи грађани; стазом којом се дотад није ходило ни на сахране, ни на укопе, ни покопе, ни на џеназе.

Стазом су, обично, ишли заљубљени и брижни на путу према болници иза брда, на солинској падини.

...На ветру су шуштали листови посмртних говора. Није примећено 'отимање' о позицију првоговорника, као у неким другим случајевима „над отвореним гробом, тужни зборе!“ Ако збориш о познатом, и ти постајеш знаменитији, свеједно што

некролог личи на отрцано тираду и кич. Протокол је настојао да не угоди сујетама каријериста. Или се тако чинило...

Потом је настала тишина.

Пустош и самоћа

Један животни круг је затворен.

Четири деценије касније много питања и мало одговора. Да ли је, у једном часу, важнија слика или њен стваралац, у значењу човек и биће? Раздобља се мере и по маркацији личности, њеној ситуираности у средини, у заједници, на улици, у кафани. То је боја, колорит, шум, дух, укус и мирис одређене временске деонице; ако свега нема, око тебе је пустош. Треба имати много снаге и издржати самоћу...

На зиду – смеђи дувари полеглих кућа, мрка коса Илинчице. Натруњени зимски кровови. Искривљена улица подноси дебели нанос, у смету ситна силуэта мајке с дететом - то се сликар посветио интими...

У таквим кућама смо живели, сањарили; у њима слушали хуку државне железнице, клецкање точкова на саставцима шина и путовали у далеке пределе, „са звездом на челу, са искром у оку“. Тим возом је отпутовао и будући сликар, али се возом није вратио. Воз га је одвео и у Париз, што није ништа револуционарно – рутина за амбициозе...Постоје, међутим, људи на које ни највећи културни центри не остављају богзна каквог трага, како би тек печате у виду босанског мухура! С њим се, изгледа, тако догодило. Није веровао у модел школа; егзистенције ради, сликао је портрете по наруџби, потом се приклонио социјалној, онда ангажованој уметности. Партизану и партијцу свака друга поетика је, наизглед, била кварљива! У време кад су репродукције импресиониста преплављале кухиње, салоне и дневне собичке у унутрашњости, он се опирао тврдњом да је Реноар сладуњав и кичаст... Али, зар се, опет, на тај начин мора говорити о сликама и живописцима. Довољан је факат да се из Сарајева вратио у Тузлу државним колима педесет и треће прошлог века и насликао речени предео – *Тузла зими, Кула*, попут сличног мотива претходника Ђорђа Михаиловића, за чије постојање дуго није знао. Остало је епика партизанског покрета, а усред и велика композиција *Одбрана*

Тузле 1943. Три деценије се трудио да се одужи Партији и родном граду и никад је није завршио.

Знамен споменика

Сликар баталиста, партизан, штаблија, новинар, илустратор; по налогу и глумац, педагог аматера сликара на радничким универзитетима, друштвено-ангажовани радник, добитник многих награда у социјализму, најзад привилеговани портретиста „највећег сина наших народа и народности!“ До последње реченице, све је малтене садржано у биографији, ипак недовршеној – није допуштао да се до краја открива. Чувао се због политике и политичара; увек му је била потребна нека заштита ауторитета: он је ипак субјект естаблишмента, онај декоративни, разуме се, или репрезентативни, без много утицаја на збивања. Одатле можда и наглашена потреба за дружењем, за причом; за дугим седењем у кафани, с неугаслом цигаретом међу кошчицастим, скоро провидним прстима, док се повесмо дима извија над цвркутавим коњаком у трбушастој чашици. Док слаже неке успомене, дограђује неке доживљаје или досетке. У поодмаклим годинама, чим и признања постају терет, жалио се на самоћу, на неприличну тузланску средину, када је „због неких гилиптера“ одустао и од редовних посета „Бристолу“; новом свакако, не оном у главној улици у ком је 1959. имао изложбу, да би годину две после тога *господски* хотел тузланског богаташа Стокановића морао бити срушен. Дружио се с малим транзистором који се „лако“ кварео; отуда и прича да је намерно чинио штету сокоћалу како би имао разлога да призове у помоћ неке познанике и стрпљиве саговорнике слушаоце.

Живот је чинио своје, утирући, на крају, пут у знамен споменика. Тако, мало у раскораку он и Меша. Сликар и писац, надреална урбана симбиоза и грађанска уљудност нове власти! Заједно се искрали са оног света – тузланског и београдског - из два приближно иста скровишта: стоје као залеђени на малти некадашњег градског шеталишта. Можда им мермер не лежи на срцу, а ни баште кафићи – са травом, џоинтом, екстазијем, наргилама за тинејдере, са маскирним униформама страних војски и полиције, плус виртуелном тржницом женског робља зарад културе новог светског поретка. За њих двојицу са калдрме луди вакат, уистину недокучив, отуда и изобличен израз њихових комплексија... Биће да у њима кључају замршена осећања; канда су

се нашли у страном граду. Уосталом, крај њихових стопала, чврсто залемљених за старо сребро сивкастог габра, сјаји месингана плочица *Citta del Sale*, што изазива чуђење: Зашто не пише у духу глобализма американоског – **City of Salt**? И мада су обојица у младости учила латински, а један касније приповедао о италијанским перјаницима у *Туђој земљи*, не верују очима својим да су негде у Апенинима. И као да поричу поноћна бунцања тифусара да је то одиста њихов завичај, град Долно Солан, чаршија Тузла, некада омиљени корзо са здањима из доба бечке сецесије.

Ни партизана, ни радничке класе

Оно што је педесетих прошлог века, на Западу, чинило занимацију позоришта апсурда, на нас се у збиљи сручило пет деценија касније. Старци и старице пужу из контејнера, доводећи до јада олињале мачке, посране голубове и сналажљиве врране. Уз арије ћелавих певачица, бескућници се заглављују у сливницима, под мостовима и по хаусторима, просјаци богораде пред вратима: све има у “велико брату” и риалитију, само нигде партизана, ни радничке класе; времешни не заборављају да су и једни и други постојали и на сликама и у животу, млађа покољења не маре ни за прошлост, ни за будућност – њима је сушчествена илузија забаве из чудеса А.И. То је смисао постојања, ако већ нису замаглили преко грана; ко за њих мари у завичају?! Ала капитализма сабија човека до грла у депонију отпада, у нечист до очију, попут материје за рециклажу. Свет се, у безизлазу, декорише пирсингом, јавним сексом, сидом, ковидом, монструозним тетоважама као да би да докаже да се из ове коже може њеним препарирањем у палимсест *in vivo*. Планета Земља као да сагорева у вулканским разлозима уништења – или профит или ништа, по цену искорењивања целих народа. Ко је јачи, тај и тлочи! Шокантним дрилом и уметност се изопачила у средство деструкције. Једна генерација је, изгледа, нестала на време; у супротном, дотукла би је торнада необузданог нагона капитала двадесет и првог столећа. Каква заблуда да ће једног дана сви писати поезију!

... Напослетку, разуме се, неко ружно време.

У атељеу тишина, густа као незауостављиво оловно доба, без шума, без деце.

Без лелујавог повесма дуванске измаглице.

Без севања репортерских блицева и шкљоцања минијатурних диктафона, које није подносио. (Да ли би попустио *лако пријеносном брзогласу са сликогледом?*).

Где си, Исмет(иц)е да нас партизански усликаш?
Можда би нам било мало лакше у пољуљаној нади.

(Опширније у ауторовој књизи Лоза живописца Георгија, Тузла, 2004, стране 195-246.)

Новембар 2007, јануар 2024.